

Tăcerea ta salvează miș de vieți.

Anul LXVII

Arad, 3 Octomvrie 1943

Nr. 40

BISERICA ȘI ȘCOALA

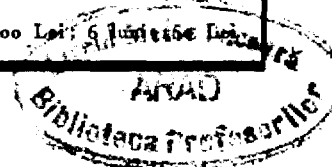
REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei

MOISE NICOARĂ

Din cimitirul trecutului se ridică o nouă figură a neamului nostru, unul dintre martirii luptelor pentru emanciparea națională și desrobirea religioasă a Românilor din Banat și Crișana: Moise Nicoară (1784—1861).

Zăcea de mult sub lespedeă uitării. Numele său de pe frontispiciul liceului teoretic de băeși din Arad, pentru cei mai mulți cetitori, era un nume oarecare de om vrednic, de sigur, dar foarte puțin sau deloc cunoscut. Cele 14—15 volume de acte și documente manuscrise, care ne-au rămas dela el, zăceau la Academia Română nestudiate, până ce, la îndemnul profesorului Nicolae Iorga, fiica preotului Cornel Bodea din Dezna, Cornelia, eminentă studentă la Facultatea de Litere din București, a început răsfoirea, descifrarea și studierea lor. Din munca D-sale îndelungată și ostenitoare, a ieșit primul rod: partea I a monografiei lui *Moise Nicoară*, apărută zilele trecute în tipografia Diecezanei (450 pagini, 600 lei).

Lucrarea începe, cuprinzător, prin aceste rânduri, clare și lapidare:

— „Moise Nicoară s'a ridicat acum un secol și mai bine, ca să fie stâncă de granit, caracter neînfrânt și martir al unei cauze naționale dăltuită pe piatra credinței religioase”.

Caracterizarea este cât se poate de potrivită. Ea evocă admirabil viața lui sbuciumată, schițează portretul lui spiritual și înfățișează idealul pentru care a luptat și a fost chinuit până la nebunie și până la moarte.

Moise Nicoară s'a născut în Jula, din părinți Români, nobili de viță veche, la 1784. Deși „uspățul” botezului său de bucurie a ținut trei zile, viața lui întregă a fost cât se poate de amară. Școală românească n'a învățat decât dela preotul orașului și dela învățătorul Melentie, — „ceaslovul, psaltirea și cântările bisericești”. Cea dintâi durere crudă pe care a simțit-o, a fost tragedia morții mamei sale, când avea el 11—12 ani. Cu durerea aceasta în inimă a umblat pe unde la mână dorul după învățătură: la

Oradea, Arad, Presburg (Pojon-Bratislava) și Viena. Pretutindeni a fost „eminens”, „întâie la învățătură”.

A umblat pe la școli „fără binecuvântarea” tatălui său, care dorea să-l vadă preot. Sufletul său era ispitit de perspectiva unei cariere militare sau diplomatice. N'a avut însă noroc nici de una, nici de cealaltă, deși învățase 13 limbi.

Primii pași, „în slujba neamului”, îi face M. Nicoară în vremea când studia la Viena, cu memorii și petiții dela „preoții și nobilii” de acasă, ca să obțină drepturi, școală și limbă românească în biserică; fără rezultat.

După șase ani de absență, M. Nicoară se întoarce acasă, la Jula, unde ajunge funcționar în cancelaria județului (1808). În anul următor pleacă din nou la Viena, ca să se înroleze voluntar în armată, dar nereușind se întoarce pe la Oradea, Turda, Blaj și Brașov, și trece în Țara Românească (1810), unde scurtă vreme ajunge profesor de latină și germană la școala lui Vodă Caragea. Pierzându-și postul, în 1814 îl aflăm călător la Constantinopol, apoi iarăși la Viena (1915), tot în vederea carierei militare sau diplomatice spre care era atras cu toată ființa lui.

În vremea aceea, obida poporului român și abuzurile ierarhiei sârbești ajuseseră la culme. Se aștepta numai omul care să intruchipeze idealurile luptei pentru dreptate și să ridice steagul cu deviza independenței bisericești.

Acest om, — care a luat pe umerii săi sarcina misiunii de-a lupta pentru a aduce pe scaunul episcopiei dela Arad un episcop de sânge și neam român, — a fost Moise Nicoară.

Starea în care se afla clerul și poporul nostru atunci erau dintre cele mai dureroase. Incultura, simonia și alte abuzuri, prin care ierarhia sârbească ne stăpânea, contrastau cu dorința de dreptate și capacitatea de cultură pe care le manifesta poporul nostru oprimat. Contrastul era și mai izbitor, când la 14 protopopiate cu 481 parohii și 126 filii, — după emigrarea din 1751, când peste 100.000 sârbi au ple-

cat în Rusia, — erau abia trei parohii amestecate cu sârbi, iar restul românești. Nedreptatea striga la cer, când ierarhia sârbească, în virtutea privilegiilor „ilirice“, pretindea stăpânirea peste poporul nostru, în detrimentul limbii și culturii române.

Reacțiunea împotriva ierarhiei sârbești n'a întârziat să se producă.

Cel dintâi bărbat, care a ridicat steagul luptei Românilor pentru emanciparea de sub ierarhia sârbească, a fost *Pavel Iorgovici*, fiul preotului din Vărdăia. Persecutat, de sârbi, a murit se pare otrăvit. Era primul martir, prima jertfă care „sfințea un ideal“.

În urma lui Pavel Iorgovici se ridică dascălii Preparandiei din Arad (deschisă la 1812), învățații noștri: Ioan Mihuț, Iosif Iorgovici, C. Diaconovici-Loga și mai ales *Dimitrie Țichindeal*. Dar frânele conducerii nu au stat mult nici în mâinile înflăcăratului preot și senior al Preparandiei, D. Țichindeal. Prin intrigi și calomnii a fost alungat din Arad, la Becicherecul mic. Erau atunci momente de răspântie. Se încrucișau peste eparhia Aradului evenimente mari: moartea episcopului Pavel Avacumovici, propaganda catolică întreținută de Habsburgi prin episcopul Oradei S. Vulcan și acțiunea Românilor pentru numirea unui episcop din sânul nației lor.

Moise Nicoară sosea la Jula tocmai în ziua morții episcopului Pavel Avacumovici, 1,13 August 1815. La sugestia lui D. Țichindeal, toate gândurile Românilor se îndreaptă spre el, ca să ia „conducerea lucrului“ și să ferească „religia noastră de orice încercare de abuz sau prejudiciu, din partea oricui va fi“, după cum îi cereau unii fruntași din Jula.

Atunci se ridică *Moise Nicoară* și jură: „Nu numai vă făgăduesc, ci vă jur că voiu apăra religia până la ultima picătură de sânge“. De atunci, M. Nicoară și-a dăruit toată ființa, toată puterea lui de muncă și toată priceperea Bisericii și Neamului său.

Peripețiile lucrului și ale luptei sunt dintre cele mai eroice și dramatice. Într'o consfătuire intimă a preoților și protopopilor, veniți la înmormântarea episcopului Avacumovici, se alege o delegație de trei preoți și trei mireni, care să aștearnă, în fața tronului împărătesc dela Viena, „rugăciunea nației“ ca și arădanilor, ca și ardelenilor, „Episcop de neamul nostru a ne da să se milostivească“. Între ei este ales și M. Nicoară. Zile și săptămâni întregi aleargă el acum din sat în oraș, când pe jos când cu căruța, prin ploae și vreme bună, ca să adune iscăliturile de lipsă deputaților în misiunea încredințată.

Din șase delegați, au plecat trei, la Viena au ajuns doi și în cele din urmă a rămas unul singur: M. Nicoară. Luptând cu toate mizeriile și cu toți dușmanii neamului, cu toate intrigile și răutățile, neodihnit lucrează și înaintează la „instanțe“, memorii, plângeri și contestații, la miniștri și la Împăratul, cu propuneri, documente și argumente, la care lucrează zile

și nopți întregi, numai ca să-și ducă la bun sfârșit mandatul de „ablegat“ și să câștige pe seama neamului său drepturile ce i se cuveneau.

Singur luptă și nu se lasă. Ajunge în antagonism chiar și cu D. Țichindeal, care avea față de propaganda catolică o oarecare atitudine de duplicitate. *Moise Nicoară*, ortodox intransigent, „înțelegea să rămână independent“, — „nicidecum să iasă dela un stăpân și să intre la altul. El nu putea concepe atotputernicia influenței unite în treburile eparhiei ortodoxe“ (p. 78).

Singur, împotriva tuturor dușmanilor, se sbuciumă și solicită episcop român la Arad, pe arhim. Nestor Ioanovici Făgărășanul.

— „Bine sau rău am făcut, nu știu; asta una știu că e Rumân și cel mai rău Rumân e mai bun pentru Rumâni, decât cel mai bun Sârb“...

Moise Nicoară vedea bine, deși era mereu neînțeles. Dar nu se lasă. După ce sinodul electoral alege episcop sârb, M. Nicoară aleargă din nou la Împăratul și — după ce într'un lung memoriu de 57 puncte îi înșiră „motivele care determină clerul și poporul românesc din Dieceza Aradului să implore pe M. Sa să binevoiască a le numi un episcop de neam și suflet român“, — cere din nou în numele nației sale o „comisie nepărtinitoare“, care să cerceteze la fața locului cauzele care au pricinuit deslănțuirea luptei de emancipare națională și religioasă.

Împăratul de astădată îl ascultă: refuză confirmarea episcopului ales, disolvă sinodul electoral și desighează comisia care „în cel mult trei luni“ să-i comunice rezultatele.

Hotărârile acestea, umplu sufletele de nădejdi. M. Nicoară, întors acasă, cere dela toți Românii unire și luptă, ca să pună „înaintea strălucitei comisii... toate cercările și greutățile“, nedreptățile și loviturile. Aleargă în toate părțile și dă-de știre „că *Înălțatul Împărat* au auzit *geamătul și suspinul nostru*, apot ca un *milostiv Părinte* au trimis dohtort să ne vază ranele și auză durerile noastre“.

Comisia a și venit pe teren, dar lucra încet. În dosul ei, M. Nicoară simte cum se ascund interesele și intențiile de propagandă pentru catolicism. De aceea nu stă pe gânduri, ci aleargă din nou la Împăratul, cu o nouă instanție de 17 puncte.

În noaptea zilei de 21 Februarie, 5 Martie 1817 pe la ora 3, înflăcărat de dragoste pentru neam și cu sufletul plin de fericire, că deși desideratele lui se vor împlini, scrie:

— „*Lacrimi dulci curgeți ca văile ce sunteți semnul bucuriei sufletului meu, și cu cât mai mare și desfătătoare va fi când vom ajunge să se împlinească punctul 5, 6, 7, 8, ... 15!!! Iubiți Români deșteptați-vă! Porțile Împărăției vi se deschid, numai să le știți găsi și să vă învredniciți...“*

Dar în culmea speranțelor încep și desamăgirile

Moise Nicoară nu putea să-și tradeze neamul și Biserica lui, — și de aci încep înfrângerile lui.

Bolnav, singur, plin de datorii, umilit în fața împăratului și clevetit în fața poporului, dar conștient de primejdiile care amenințau ființa nației și curățenia religiei lui, M. Nicoară adresează Românilor o scrisoare în care le cere să fie atenți la primejdia catolicizării și a desnaționalizării. Intre altele scrie despre idealul vieții sale:

— „Frate Române! Din zilele cele mai crude ale tinerețelor mele nu cunosc altă patimă mai puternică și care să se fi imputerit intru atâta sufletului meu, ca și iubirea de neamul meu și de fericirea lui ca să scape de jugul cu care e asuprit, și să se spele de toată lutozia (noroiul) cu care au fost înegrit naintea altor neamuri...”

Intre timp, este numit de administrator al eparhiei Aradului, episcopul Iosif Putnic al Pacrafului. Revoltat peste măsură, M. Nicoară protestează din nou la împăratul, în care timp consistorul sârbesc din Arad nu se sfiește să-l infiereze ca pe un „șarpe înveninat și scorpie”.

Părăsit de toți, chiar și de Români, tradat, hulit și înfrânt, M. Nicoară se revoltă amar, chiar împotriva împăratului, pe care-l face vinovat de toate nedreptățile pe care le îndură neamul său, — și îi plânge sufletul de durere:

— „Nici tată, nici frate, prieten, toți s'au șters, toți s'au pierdut, toți au dat dosul. *Nimenea nu mai e sub soare pentru mine!!?* Suflete grăește, de am făcut, ce rău? cui și cum?...”

— „*Amăgiților, mi-e milă de voi!...* când vă veți deștepta că sunteți înșelați...”

„De mult tot curge râul răutăților și fărădelegilor asupra mea, dar la ora sa se va scurge și va seca”.

„Dreptul și adevărul nu m'au lăsat, precum nici eu nu le-am lăsat, și astea mă vor scăpa, că Cel ce vede înlăuntrul cugetelor mele știe bine ce mi se face”.

Dârz și sigur pe dreptate, M. Nicoară tot credea în sfîntenia cauzei pentru care lupta. Suferea adânc din pricina nedreptăților, — că nu voia să se facă „spurcător de lege,” — dar nu ceda. A fost declarat nebun și întemnițat în două rânduri, și nici atunci nu a depus armele.

Zdrențos, cu un cojoc de miel în spate și deprimat, în primăvara anului 1821, pleacă la Viena pentru ultima oară, ca să-și ceară dela împăratul învoirea să plece din împărăție. Când i s'a răspuns dela Cabinet că nu poate fi primit în audiență în „costumul acela de Hotentot”, M. Nicoară replică aspru: „Eu n'am venit aici să cer grație, iertare sau mila M. Sale, ci ca să ies odată din împărăția lui, unde fiecare colț este pentru mine imaginea infernului și a celei mai crude nedreptăți. Nenorocirea mea îi supără vederea, dar M. Sa nu trebuie să roșească, pentru că am ajuns aici din cauza nedreptății sale. Eu nu roșesc”...

În 5 Sept. 1825 M. Nicoară părăsește „pământul suferințelor sale” și trece în Țara Mamă, dar „în sufletele amărăților săi frați el atunci renăștea și amintirea lui străjuia ca o icoană a izbăvirii”. Crezul său național-religios a triumfat.

Comisia cerută de M. Nicoară la 1816 abia acum (1822) își încheie lucrările, cu constatarea că dreptatea e de partea Românilor. Tot în acest an (1822) s'a înființat Institutul Teologic din Arad, iar la începutul anului 1829 Nestor Ioanovici a fost ales cel dintâi episcop român în fruntea diecezei Aradului. Moise Nicoară a triumfat și astfel, prin cei zece ani de luptă înverșunată (1815—1825), pe care el i-a dăruit acțiunii pentru emanciparea noastră națională și religioasă, a intrat „în rândul ctitorilor de istorie românească”.

*

Am schițat aci abia câteva momente din activitatea lui M. Nicoară. Meritul desgropării și prezentării lui, pe măsura personalității lui, este al D-șoarei Dr. Cornelia C. Bodea.

Pe larg, documentat și impresionant de cuceritor, expune viața și opera lui M. Nicoară D-șoara autoare în impunătoarea-i monografie, lucrată după cele mai riguroase criterii științifice.

Preoțimea și întreagă intelectualitatea arădană află în opera D-șoarei Bodea pagini zguduitoare de patriotism și creștinism de „lege preamărită”, figuri de bărbați luminați, preoți și dascăli, lupte și tragedii, care în zbuciumul vremurilor de astăzi sunt admirabil de reconfortante, în legătură cu aceeaș capitală de imperiu care pentru neamul nostru a fost numai isvor de nenorociri.

Despre ce să predicăm?

În *Duminica a 20-a după Rusalii* (10 Octomvrie) — tema: *Copiii*.

Intr'adevăr, e mare puterea femeii. Nu e vorba de o putere fizică, ci de puterea ei morală pe care o desfășoară în cercul său familiar. Ca soție și mai vărtos ca mamă. Așa vă spuneam odinioară. Creșterea copiilor este o faptă tot atât de măreață ca și vitejia soldatului în luptă, pentru că ceea ce soldatul câștigă pe front cu sângele său, se păstrează apoi prin forța vie a numărului copiilor țării. Prin jertfirea sângelui, a sănătății, a comodității și chiar prin riscul vieții ei, femeia este o piatră unghiulară la temelie societății omenești, dacă-și înțelege menirea. Căci menirea ei nu e numai de femelă care-și dă sângele și viața pentru puii săi, nu este numai socială când pe lângă viața din viața ei mai dă copilului și o creștere aleasă, ci menirea femeii este ca, pe lângă toate acestea, să-și dea bine seama că pruncii ei sunt un dar ceresc și prinurmăre trebuiesc cres-

cuți în frica lui Dumnezeu, ceea ce nu e decât un prilej de mântuire pentru mamă.

Chiar în acest înțeles ne istorisește evanghelia de azi învierea tânărului din Nain. Era unicul fiu al unei văduve. Cum nu se va fi înduioșat inima plină de compătimire a lui Hristos pentru nenorocita mamă, care de-acum rămânea singură, fără niciun sprijin în viață?! Deci înviind tânărul acela — spune evanghelia — „*l-a dat mamei lui*” (Lc. 7, 15). A doua oară i l-a dat. Odiñoară prin naștere, iar acum prin înviere. Nu încape nicio îndoială, că zămislirea vieții prin voia și puterea lui Dumnezeu se săvârșește. O părere a învățaților întru cele sfinte spune că Dumnezeu nu numai că a creat dintru început pe cel dintâiu om, dar deatunci creează necontenit pe copii din carnea și din sufletul părinților. De aci, asemănarea trupească, dar mai vărtos sufletească, a pruncilor cu părinții lor, în bine și în rău. Așa se poate explica și transmiterea din generație în generație a păcatului strămoșesc cu urmările lui.

Din toate acestea un lucru trebuie luat în seamă: Pruncii sunt un dar dela Dumnezeu. Iar lipsa lor, o rușine, o pedeapsă, un blestem. Numai prin acest fapt se explică de ce la Izraeliteni s'a instituit căsătoria de levirat: în caz că soțul murea fără copii, fratele lui trebuia să-i ia soția, ca să „ridice sămânța” fratelui său și să salveze neamul său de această rușine (Deut. 25, 10; Mt. 22, 24). Așa spunea și Rachela, soția lui Iacob, când Dumnezeu i-a dat, în cele din urmă, roadă pântecelui: „*Mi-a luat Dumnezeu ocară*” (Fac. 30, 23). Acelaș lucru l-a recunoscut și Elisaveta, când la bătrânețe i-a dăruit Dumnezeu pe sf. Ioan Botezătorul, zicând: „*Că așa mi a făcut Domnul în zi ele în care a socotit să ridice ocară mea dintre oameni*” (Lc. 1, 25). Ce ocară? Ocară sterpiciune, ocară lipsei de prunci. Iata de ce plângea cu amar văduva din Nain, a căreia casă rămânea pustie.

Dar oare mai este valabilă și azi această învățătură? Este valabilă, dar, durere, nu e ținută în seamă. Lipsește azi conștiința profundă care dă rolului de mamă un înțeles adânc religios.

O poezie chineză veche scrie că vre-o câțiva câni găsiră pe ma dan un copil înfășurat în zdrențe: plângea. S'au adunat în jurul lui, și-au început să se întrebe ce fel de vietate o fi. Unul spunea că-i lup, altul că-i miel, iar altul că-i câine. Dar unul dintre câinii de față a dat riposta: „Nu e câine! Care câine își aruncă pe coclauri puul său?” (Gh. Tâslăoanu în „Universul”).

Acum câțiva ani scriau ziarele că o „mamă” — dacă se poate numi astfel — își ucidea, cu în-

cetul, pe însași fiica ei, ținând-o zile întregi legată pe scaun într'o odaie plină de fum cu scopul ca s'o asfixieze. De bună seamă că descoperindu-se această comportare fetița a fost smulsă din mâinile mamei criminale în murmurul de revoltă al întregii societăți românești. Toată lumea era scârbită de acea femeie josnică și cerea pedepsirea ei...

Și totuși, câți dintre noi ridică glasul împotriva miilor de crime tot așa de josnice: uciderea pruncilor încă din sânul maicii lor? Multe femei care, cu sinceră revoltă, au condamnat fapta acelei mame deaturate... au uitat de uciderea poate repetată pe care ele au desăvârșit-o în corpul lor. S'ar putea asemana, oare, astfel de mame care nu vor să-și jertfească nici măcar comoditatea, cu acele animale care-și jertfesc chiar viața pentru puii lor?!

Aceste fapte dovedesc o profundă desorientare ce dă de gândit, și o abatere a femeii dela rostul său firesc de mamă, și o atitudine păgânească în fața doctrinei creștine care ne învață că pruncii sunt un dar divin, iar retuzarea lor un sacrilegiu. Despre femeile păgâne din vremea sa scria un Dascăl al Bisericii, *Climent Alexandrinul*, că „nu se îndreaptă spre copilul orfan, ele care hrănesc bibilicele și presurile, ci dimpotrivă leapădă pruncii pe care i-au conceput în casă, dar pe puii diferitelor animale îi țin la ele”. Această caracterizare se potrivește perfect și mentalității de azi, deși ne numim creștini.

Ușurința și nepăsarea cu care trecem peste îndatorirea sfântă de a naște și crește copii, vădește că cele ce ar trebui să fie mame nu și dau seama că pruncii sunt un dar dela Dumnezeu, și n'au simțit în adâncul inimei lor durerea care pe vremuri o provoca ocară lipsei de prunci. Dacă ar izbuti vre-odată să aibe acea sensibilitate pe care femeile dedemult o aveau în această privință, și-ar da seama că este o crimă oprită de porunca a șasea: „Să nu ucizi”, o crimă împotriva oamenilor, dar mai vărtos împotriva lui Dumnezeu, sugrumarea unui început de viață.

Ca orice crimă și aceasta se răzbună amar-nic. Și se răzbună la bătrânețe când în căminul pustiu nu-i cine să rostească acel cuvânt plin de mângâiere: „Mamă” sau „tată”. S'au întâmplat cazuri că mame care la început opriseră nașterea de fii, mai târziu au fost nevoite să adopte copiii altora, ca măcar în acest mod să-și ispășească crima ce le apăsa conștiința, și să simtă măcar o frântură din bucuria mamei adevărate între copiii săi adevărați.

Dar nu numai viața, ci însași Cartea sfântă ne stă dovadă, că „*iată copiii sunt o moștenire*

*dela Domnul, și roada pântecelui o răsplătire** (Ps. 126, 3). Mai mult: nașterea și creșterea pruncilor sînt chiar un prilej — poate singurul prilej — de mîntuire pentru mamă, căci așa citim la sf. aposto!, că „*femeia (Eva) fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă; dar se va mîntui prin naștere de copii...*” (I Tim. 2, 14—15). Și iată că, dacă lipsa copiilor este ocară și blestem, existența lor e prilej de mîntuire.

Dar să luăm aminte: maternitatea nu înseamnă numai a naște copii, ci a-i și crește. Și nu numai trupește, dar maicuseamă sufletește trebuie crescute copiii noștri. Căci dacă pruncul este un dar al lui Dumnezeu, și dacă n'avem dreptul să-i nimicim trupul, cu atât mai mult suntem datori să-i îngrijim sufletul. Ni s'a dat în grijă și avem răspundere pentru el față de Dumnezeu (vezi la I Imp. 1, 27—8, ce a făcut mama lui Samuel ca o mulțumită lui Dumnezeu care o dăruise cu acest prunc). Cine ar putea face acest lucru mai bine decât mama. Nici chiar Mîntuitorul n'a fost lipsit de binecuvîntata îngrijire de mamă. Atunci cum ne-am putea lipsi noi de ea?

Deaceea, ce socotești în sine-ți, femeie creștină? Ce vei alege: ocară și blestemul sau bucuria molcomă pe care ți-o copilul, și mîntuirea pe care creșterea lui în frica lui Dumnezeu ți-o aduce, ca o răsplătă binemeritată? B.

Cărți

Preotul Victor N. Popescu: SUFLETUL PREOTULUI ÎN LUPTĂ CU ISPITELE. București 1943, Tipografia Cărilor Bisericești. 209 pagini, fără arătarea prețului.

Fiecare om are să lupte, viața întregă, cu șoaptele, chemările și amăgirile ispitelor. Și mai ales acei oameni, care aspiră spre o viață virtuoasă, între care cel dintâi e preotul.

Lupta preotului cu ispitele dă părintelui Victor N. Popescu, directorul Internatului Facultății de Teologie din București, prilejul unei serii de 21 meditații, scrise interesant, cu multă pătrundere psihologică și pe largi temeluri de informație teologică, filosofică, științifică și literară.

Cea dintâi are de subiect „Ispiririle preotului”. Fiecare preot are să lupte cu *ispita*, cu „această acțiune plăcută, atrăgătoare și înlănțuitoare pe care satana a pus-o în calea oamenilor”, cum o definește autorul. Lupta e cu atât mai grea, cu cât preotul are să învingă și ispiririle proprii, și păcatele enoriașilor. Asupra preotului atacurile sunt mai des repetate, tocmai pentru că i se cere sufletul cel mai curat.

Altă acțiune înșelătoare, cu care are să lupte

preotul, este „ispita rutinei”. Rutina „este acea viață exterioară, pe care nimic n'o mai încălzește din inima noastră, când repetăm forme și rituri religioase fără să participăm cu sufletul la îndeplinirea lor”; gest fără viață și fără credință. Pentru înlăturarea ei, sunt necesare: rugăciunea atentă, cercetarea conștiinței și supravegherea continuă, asemănătoare gospodinei harnice, „care privește în fiecare zi prin toate colțurile casei, să nu se prindă pălăngeni”.

„Ispita gândurilor rătăcite”, în vremea rugăciunilor, este altă amenințare care chinuște sufletul preotului. Impotriva ei sunt eficace acțiunile și rugăciunile continue, pe care preotul este chemat să le îndeplinească atent și cu rigoare în tot timpul serviciilor sale.

Altă ispită e „îndoiala” în efectul rugăciunilor pentru credincioși. În fața ei preotul trebuie să aibe încredere în puterea harului, care ne ajută, slabi fiind, să facem lucruri care întrec puterile noastre. Apoi scris este că: unul este care samănă și altul care culege. Prin urmare, să avem încredere în Dumnezeu, care în schimbul unei oi pierdute, ne dă altele, întoarse la turmă.

Impotriva ispitei „duhului mândriei”, a fariseismului, se recomandă cât mai multă rugăciune, adică mărturie de „umilință și nevrednicie”.

„Invrăjbirea” sau „focul invidiei” își face uneori loc și printre preoți, mai ales printre cei ce au provocat desbinările confesionale. Fiecare preot e dator să se apropie de sf. Altar împăcat, fără duh de răsvrătire, invrăjbire sau dușmănie.

„Lenevirea sufletului” este o altă ispită, foarte primejdioasă, deoarece face pe om „indiferent în fața fericirii și nefericirii, a vieții și a morții, a raiului și a iadului, în fața lui Dumnezeu și a diavolului”, și astfel „duce la moartea sufletului”. Suntem vinovați de lenevie când rugăciunile ni se par prea lungi, când nu suntem atenți la spovedaniile credincioșilor, când dormităm ca și ucenicii Domnului în Ghetsimani. Preotul viața întregă trebuie să fie treaz: să stea de veghe, ca să fie conducătorul și animatorul parohiei sale.

„Ispita sfînteniei”, adică dorința sfînteniei numai din iubirea de sine însuși, evident că iarăși poate înșela pe mulți. Cel ce asigură sfîntenia este harul, iar omul numai aspiră și luptă continuu să se învrednicească de împărțășirea lui.

„Duhul lumii” este o putere care amăgește și rătăcește pe mulți preoți, prin demnități economice, financiare, sociale, politice. Prin acceptarea lor preotul n'a adus nici un folos, nici Bisericii, nici tagmei lui. Mîntuitorul ne-a îndemnat să ne ferim de ispita lor când a zis: În calea păgânilor să nu mergeți și în cetatea Samarinenilor să nu intrați... Căci nimeni nu poate sluji la doi domni...

„Muncind pentru pâine” și primind stole, preotul

poate cădea în ispita banilor. Stolele leagă sufletește pe preot de credincioși, dar îl și înstrăinează, când dă dovadă de lăcomie.

„Distracțiile” sunt altă mare ispită în calea omului. Cu drept cuvânt, spune autorul, că „preotul, căutând distracțiile, ca și ceilalți oameni, arată toată natura sa omenească, cu nimic schimbată prin legătura cu Biserica și Evanghelia”. Jocurile de cărți, teatrul, opera, cinematograful, sportul, etc. nu sporesc cu nimic prestigiul preotului. Ca să se scape de ispita lor, îl ajută: stupăritul, pomicultura, lectura și în genere ocupațiile continue, pe lângă neîntrerupta legătură cu Dumnezeu și „cu realitățile lumii de dincolo de simțuri”.

„Ispitele senzualității” își au remediul în taina cununiei.

Alte ispite, cu care are de luptat preotul sunt: neînfrânarea (lipsa de frână în fața ispitelor), iubirea de stăpânire lumească (cu care diavolul a încercat și pe Mântuitorul), iubirea de sine (slava deșartă), ș. a. pe care Evanghelia nu numai le osândește, dar ne și îndeamnă să ne pregătim ca să le biruim prin post, priveghere, har, ascultare de ierarhie și rugăciune (căci „acolo unde nu este rugăciune, nu-i viață religioasă, iar un preot fără rugăciune este ca o vioară fără strune”). Prin astfel de mijloace a îndepărtat și Mântuitorul ispitele: „Înapoi satano”; tot prin ele le putem birui și noi.

Cartea părintelui V. N. Popescu are pagini admirabile despre zbuiciumul preotului în lupta cu ispitele. Iată, câteva rânduri:

— „Orice întâlnire a sufletului cu ispita este o adevărată luptă. Nici sufletul nu cade la prima seducțiune, nici ispita nu cedează dela prima înfrângere. Sufletul caută să scape de ispită, cum se sbate pasărea în ghiarele uliului. Omul luptă cu păcatul, cum luptă sufletul când se desparte de trup. Când învinge ispita, sufletul se pierde, căci biruința unei ispite atrage după sine altele”.

— „...Intrebuițând o imagine, ar fi ca un tren cu mai multe vagoane, coborînd încet pe o pantă, asigurat de frânele ce-l fac să nu cadă în prăpastie. Când frânele se rup, coborîrea se transformă într-o goană nebună și nu-l mai oprește decât dezastrul”.

„Așa este și sufletul care a văzut în el rupându-se frânele morale ce-l opreau în fața ispitelor. Fără de frâu, caii speriați aleargă punând în pericol nu numai viața vizitiului, ci și pe a lor. Omul care a pierdut frâna morală, aleargă spre dezastru, până ce cade în prăpastie. E o alergare nebună, nestăpânită și oarbă, din care se oprește numai când toate puterile de viață sunt sfârșite”.

Cartea întreagă se cetește cu interes și cu mare folos sufletesc. Nu ar trebui să lipsească din nicio bibliotecă parohială.

Cu toate acestea, „ispita” unor observațiuni, nu

o putem înlătura. Întâi de toate sunt în carte câteva exemplificări, — după cum a constatat de altfel și Pr. P. Vintilescu în Biserica Ort. Rom. — care puteau să lipsească. Sunt prea rare și prea „tari”, ca să le popularizăm.

Apoi, după cetirea cărții rămâi cu impresia unor prea mari îngăduințe față de unele patimi, de care se fac vinovați și unii preoți, ca bogăția și altele. Sunt prea explicate și justificate, ca să mai poată fi combătute sau condamnate.

Nu întâlnim în carte destul accent pe asceză, pe disciplină și pe efortul personal. Este „sfințenia” un dar al harului; dar cât are să lupte omul ca să rodească harul?... Ce folos mai au „cununile” și răsplata viitoare, dacă și „năzuința spre sfințenie este o ispită”? Cuvintele: „Fiți sfinți...” (I Petru 1, 16) sunt adresate numai unora sau tuturor oamenilor?... Dacă sfințenia nu este și „cucerire”, atunci sudorile și sângele luptelor cu patimile sunt de prisos. Nici nu putem înțelege: de ce Dumnezeu a dat oamenilor porunci, care nu se pot împlini? Noi credem că religia creștină nu pretinde dela om mai mult decât poate împlini. Că nu toți împlinesc, ce se cere, asta-i alta.

Iarăși nu înțelegem acele unilaterale și prea des repetate preferințe, 1. față de preoții care lucrează numai cu Moliftelnicul, 2. față de preoții (rari) care deși fruntași la patimi sunt în frunte și cu împlinirea misiunii lor, și 3. chiar și față de unii sfinți, pe simplul motiv că sunt mai populari. Exemplele luate din excepții sunt destul de greșite, fiindcă nu poți trage concluzii generale, corecte, din câteva cazuri particulare (unele pure creațiuni literare). *De regulă*, preotul vrednic, în toată puterea cuvântului, este și omul studiilor, și al rugăciunii; și al pietății și al virtuților și al teologiei. Unde lipsește o lature, omul e unilateral. De asemenea: nu se potrivesc exemplele luate dela călugări (necăsătoriți) ca să se dea preoților căsătoriți. Iar în privința duhovniciei, în raport cu teologia, iarăși credem că e de dorit să fie cât mai apropiate. Un preot, care a făcut studii frumoase, ca și părintele V. N. Popescu, nu poate să le aprecieze corect, decât apropiindu-le.

Cartea are, cu toate aceste observațiuni, o singură lipsă. Părintele autor a scăpat din vedere, printre ispitele înșirate, una de care avem impresia că se face singur vinovat: îndreptățirea de sine. Este o ispită foarte primejdioasă când ne justificăm, adică ne îndreptățim greșelile, tendință aproape generală în cuprinsul cărții, ca și în viață. O severă atenție la această ispită, care prea ușor ne cucerește pe toți, ferea cartea de anumite propoziții, care ne pare rău că întunecă — foarte puțin, e adevărat — frumoasele ei pagini.

Informațiuni

■ † P. S. Dionisie Erhan, episcopul i. r. al Cetății Albe-Ismail, a încetat din viață, Vineri în 17 Sept. 1943, după o boală grea, în vârstă de 75 ani.

Foaia eparhială „Cuvântul Adevărului” din Ismail, dă despre P. Sfinția Sa următoarea mărturisire de vrednicie: „Preoții și credincioșii, pe care i-a păstorit, sufletele pe care le-a luminat, le-a îndrumat și le-a întors dela rătăcire și pierzare, mănăstirile, așezămintele, orfanii pe care i-a ocrotit cu atâta dragoste și Țara, cărei a slujit până la sfârșit, cu aceeași credincioșie ca și Sf. Altar, sunt martorii credinței și a faptelor de creștin și român a P. S. Episcop Dionisie”.

Veșnica lui pomenire și Dumnezeu să-l odihnească în pace.

■ „Astra” și-a ținut adunarea generală anuală la Sibiu în 25—26 Sept. 1943. Deși programul a avut numai puncte cu caracter administrativ, ședințele ei s'au desfășurat ca întotdeauna într'o atmosferă de tradițională însuflețire. Din vatra ei de lumină țâșnesc flăcări care încălzesc inimile și unesc conștiințele tuturor ardelenilor, în lupta ce o au de dat pentru prosperitatea culturală, națională, morală și socială a neamului nostru.

Pe lângă referatele pe care le-au ținut Dnii Dr. Octavian Lupăș, harnicul secretar general al Despărțământului central județan Arad, despre „Organizarea cercului cultural” și Dr. Gh. Dragoș, profesor în Brașov, despre „Contribuția Astei la propășirea noastră economică”, s'au cetit rapoartele comisiunilor și s'au rostit cuvântări pline de cel mai cald și luminat patriotism de către I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae al Ardealului, I. P. S. S. Valeriu Frențiu vicar ap. al Blajului, I. Moldovan președintele „Astei”, I. Hațieganu rectorul Universității și alții.

■ Dl prof. Mihai Antonescu, în discursul ținut la Radio România, în seara zilei de 28 Sept. c. a rostit, între altele, aceste cuvinte semnificative:

Noi nu suntem un teritoriu supus unor legi anonime de geografie universală, ci o funcțiune care explică pentru ce împotriva tuturor cōtropicilor și a tuturor imperialismelor, noi ne-am păstrat totuși, act, ființa noastră, renăscându-ne adesea din cenușe, prin puterea noastră nebiruită de viață, ca și prin înțelegerea Europei, care a văzut adesea în pământul nostru o adevărată cheie de destine europene...

Noi avem conștiința că nu suntem un popor de răspunderi mondiale, deși nu ne lipsește răspunderea de civilizație și nici unui român nu-l trece prin minte

că lupta aceasta este un război de agresiune pe care România îl duce împotriva Mării Rusii.

Românii au simțul măsurii, după cum îl au și pe al onoarei. Dar cu cât un popor este mai mare cu atât respectul său pentru legile dreptății și ale conviețuirii popoarelor trebuie să fie mai sacru. Pentru că nu poate să existe ordine internațională fără respectul independenței teritoriilor naționale, după cum nu poate să fie liniște în lume până când viața internațională nu va fi din nou răzimată pe dreptul la viață, la libertate și la onoare al fiecăruia...

Imprejurările grele și aspre pe care le străbate civilizația și omenirea azi, când lumile, rasele și continentele stau față în față, mobilizând pe câmpuri de bătăe, geniul și bogățiile lor, noi Românii avem conștiința că n'am făcut nici un act care să adâncească prăpastia care desparte astăzi pământul și am făcut totul pentru ca — chiar prin suferința și sângele nostru — să putem salva bazele unității europene și bătrânele instituții ale civilizației

■ In „Monitorul Oficial” a apărut următorul Decret-lege:

Art. I. — Dispozițiunile art. 37 din legea pentru regimul general al cultelor din 22 Aprilie 1928, se completează după cum urmează:

„Comunitățile bisericesti locale își pierd dreptul lor de proprietate și posesiune asupra bunurilor respective când majoritatea credincioșilor lor a trecut la comunitatea locală a altui cult.

În acest caz bunurile trec de drept în patrimoniul comunității bisericesti locale a majorității credincioșilor cultului părăsit, fără nicio despăgubire”.

Art. II. — Orice hotărâri judecătorești, chiar definitive, contrare dispozițiilor prezentei legi sunt nule de drept.

Art. III. — Părțile interesate vor putea invoca dispozițiunile art. 2, pe calea contestației la executare sau pe calea dreptului comun.

Hotărârile de primă instanță pronunțate în procesele intentate conform prevederilor acestui articol sunt executorii.

Art. IV. — Orice dispozițiuni de lege sau regulament contrare legii de față sunt și rămân abrogate.

Școala de Duminică

41. Program pentru Dum. 10 Oct. 1943.

1. *Rugăciune*: Impărate ceresc...
2. *Cântare comună*: Unule-Născut Fiule...
- 3—4. *Cetirea Evangheliei* (Luca 7, 11—16) și *Apostolului* (Galateni 1, 11—19) zilei, cu tâlcuire.
5. *Cântare comună*: Doamne, unde voiui să fug?
6. *Cetire din V. T.*: Tot despre porunca I. (Calea Mântuirii Nr. 6. dia 12 Iulie 1942).

7. *Povește morale*: D. ferite sfătuiri (Pildele lui Solomon c. 24).

8. *Intercalații*: (Poezii rel. etc).

9. *Cântare comună*: Sfânt e Domnul Savaot. (Dela Liturghie).

10. *Rugăciune*: Rug. 10 dela Utrenie.

(A se vedea „Instrucțiunile“ din Nr. 1/1943).

A.

Nr. 3960—1943.

Comunicate

Ierodiaconul Diomid Dobrescu dela Sf. Schit Slănic, jud. Muscel, a fost exclus din cinul monahal.

Consiliul Eparhial.

Nr. 3835—1943.

In privința *servirei liturgice a preoților pensionari* dispunem:

Preoții pensionați nu pot servi în serie, cu rândul, cu preoții activi. Ei pot servi cu preoții activi în sobor, când sunt invitați, când sunt solicitați a înlocui pe preoții activi și la sărbătorile împărătești, când este de dorit a servi toți preoții în sobor.

Arad, din ședința Consiliului Eparhial dela 16 Sept. 1943.

ss. † Andrei
Episcop.

Traian Cibian,
consilier, referent eparhial.

Nr. 413/1943.

Concure

Se publică concurs cu termin de 15 zile pentru întregirea postului de subadministrator dela Academia Teologică ort. rom din Arad, cu salariul prevăzut în bugetul Statului, care de prezent este de 7.200 lei lunar, plus accesoriile. Candidații vor fi de religie ortodoxă română, întrunind și condițiile prevăzute în Codul funcționarilor publici. Vor fi preferați absolvenții unei Facultăți sau Academii Teologice.

Arad, la 20 August 1943.

Rectoratul Academiei Teologice
ort. rom. Arad.

Nr. 3999—1943.

Se publică concurs din oficiu, cu termen de 15 zile, pentru întregirea prin numire a parohiei vacante *misionare Zăbrani*, protopopiatul Radna.

VENITE:

1. Salariul dela Stat.
2. Folosința grădinei și a casei parohiale.
3. Stolele legale.
4. Ajutor lunar dela Consiliul Eparhial. Parohia este de *clasa II (doua)*. Cererile de concurs, însoțite de actele necesare, se vor înainta Consiliului Eparhial din Arad. Preotul numit va plăti impozitul pentru beneficiul preoțesc din al său. Arad, din ședința Consiliului Eparhial dela 16 Septemvrie 1943.

Consiliul Eparhial.

Nr. 4000—1943.

Se publică concurs *din oficiu, cu termen de 8 (opt) zile*, pentru înțere parohiilor bugetare vacante:

1. *Poiana*, protopopiatul Gurahonț.
2. *Rostoci*, " "
3. *Mermăști*, " Hălmațiu.
4. *Ocișor*, " "
5. *Tohești*, " "
6. *Halaliș*, " Săvârșin.
7. *Obârșia*, " "

VENITE:

1. Salariul dela Stat.
 2. Stolele și birul legal. Parohiile sunt de *clasa a III (treia)*. Cererile de concurs, însoțite de actele necesare, se vor înainta Consiliului Eparhial din Arad. Arad, la 20 Septemvrie 1943.
- † Andrei Traian Cibian
Episcop. consilier, ref eparhial.

Nr. 4029—1943.

Se publică concurs *din oficiu, cu termen de 8 zile*, pentru ocuparea postului de cântăreț bisericesc în parohia *Petriș*, protopopiatul Săvârșin.

VENITE:

1. Salariul dela Stat.
2. Stolele legale.

INDATORIRI:

1. A conlucra la toate serviciile bisericești alături de preot.
2. A învăța pe cei doritori cele 8 glasuri.
3. A instrui cor din elevii școlii primare. Cel numit va suporta toate impozitele după beneficiul său.

Cererile se vor înainta Veneratului Consiliu Eparhial în termenul menționat.

Arad, la 22 Septemvrie 1943.

† Andrei,
Episcop.

Prot. Caius Turicu,
cons. ref. eparhial.